

8. The Impact of Sanctions and Export Controls on the Russian Federation. 2022. URL: <https://www.state.gov/the-impact-of-sanctions-and-export-controls-on-the-russian-federation/>

9. Russian Oil Is Fueling American Cars Via Sanctions Loophole. 2022.

URL: <http://surl.li/ndzvm>

10. EU to continue sanctions on Russian oil for at least 5-10 years, envoy says. Adel A. 2023. URL: <https://infobrics.org/post/39690/>

11. Russia: Share of global gross domestic product (GDP) adjusted for Purchasing Power Parity (PPP) from 2018 to 2028. URL: <http://surl.li/nijab>

12. Офіційний сайт Міністерства реінтеграції України. URL: <https://minre.gov.ua/>

УДК 339

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ

Посохов І.М.,

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки бізнесу і
міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,**

Рева А.Д.,

**бакалавр міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
Харків, Україна**

Світовий ринок послуг – це сфера, яка під впливом глобалізаційних процесів динамічно розвивається та знаходиться на стадії активного формування. Про це свідчить той факт, що темпи зростання торгівлі послугами в світовому торговельному обігу у півтора раза перевищують темпи зростання товарних обсягів експортно-імпортних операцій. Країни з розвинутою економікою зосереджують увагу на розвитку сектору послуг, оскільки за вартісними характеристиками та кількістю зайнятих сфера послуг займає лідируючі позиції, обійшовши товарну сферу. Закономірним та загальноновизнаним є факт існування прямого зв'язку між часткою послуг в загальному обсязі експорту країни та рівнем її економічного розвитку.

При цьому потенціал світової торгівлі послугами важко переоцінити. До основних факторів, що стимулюють розвиток світового ринку послуг належить технологічний прогрес, поглиблення спеціалізації країн, лібералізація торгівлі послугами, зміна структури споживання населення та збільшення кількості міжнародних корпорацій [1].

До послуг часто відносять всі види корисної діяльності, що не створює матеріальних цінностей, тобто головним критерієм віднесення тієї чи іншої

діяльності до сфери послуг є нематеріальний характер виробленого в цій сфері продукту. Послуги мають усі ознаки товару: створюються працею, виробляються для інших, тобто мають громадську споживчу вартість і надходять у користування інших осіб або споживаються останніми в процесі обміну. Головна роль послуги як товару – у можливості задоволення потреб покупців. Основна відмінність послуги від фізичного товару полягає у тому, що:

- 1) будь-яка послуга – це процес. Використання терміна «процес» дає змогу провести розмежування між послугами та фізичними товарами, які за своєю природою процесом бути не можуть;
- 2) невід'ємною частиною послуг є люди. Процеси виробництва, доставки та споживання відбуваються одночасно.

Світовий ринок послуг сьогодні охоплює широкий спектр різноманітних сфер надання послуг на міжнародному рівні. Особливим у такого ринка є те, що «в міжнародній торгівлі послугами існує більше протекціоністських перешкод і конкурентних бар'єрів, ніж у торгівлі товарами» [2].

Статистична організація Європейської комісії (надалі – Євростат) класифікує послуги за таким основними категоріями:

- послуги з переробки матеріальних ресурсів;
- послуги з технічного обслуговування та ремонту;
- транспортні послуги, туристичні послуги;
- послуги з будівництва, страхові та пенсійні послуги;
- послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги, інші бізнес-послуги;

Вищезазначена класифікація підлягає періодичному перегляду, оскільки структура сфери послуг постійно змінюється. Насамперед зміни в класифікації відбуваються через виникнення абсолютно нових видів послуг або через виділення у самостійну галузь тих видів послуг, які раніше були допоміжними і з часом стали самостійними сферами діяльності [3; 5; 6; 7; 8].

За останні десятиліття фіксується значне зростання обсягів міжнародної торгівлі послугами. Під впливом лібералізації торгівлі та глобалізаційних процесів в більшості країн світу відбувається масштабування сфери послуг як для внутрішнього споживання, так і для експортно-імпортних операцій. Особливо це стосується країн з розвинутою економікою. Для розуміння кон'юнктури світового ринку послуг важливо проаналізувати структуру експорту послуг, 73% яких надавалися з розвинених країн і лише 27% світового експорту послуг припадає на країни з економіками, що розвиваються.

Для країн з розвинутою економікою характерним є те, що більш як 50% структури експорту послуг припадає на бізнес-послуги. До них відносять послуги зі страхування, фінансові послуги, послуги з захисту інтелектуальної власності та інші бізнес-послуги. Для країн з економіками, що розвиваються цей показник становить майже 36%. Впродовж 2019–2022 рр. обсяги надання телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних

послуг зростали щорічно завдяки значному попиту під час пандемії. Ці послуги є основою внутрішньофірмової співпраці, зв'язку між компаніями та між компаніями та клієнтами, а також цифрової торгівлі. Тому, в перспективі, даний сегмент експортних послуг буде розширюватися як для країн з розвинутою економікою, так і для країн з економікою, що розвивається [1; 5; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15].

Отже, міжнародна торгівля послугами стає все більш важливим чинником економічного розвитку. Це пов'язано передусім із розширенням використання у господарстві усіх країн широкого асортименту ділових послуг, основним споживачем яких є підприємницький сектор, що прагне таким шляхом підвищити ефективність діяльності своїх підприємств за рахунок залучення кваліфікованих іноземних фахівців. Розвиток зовнішньоторговельної сфери послуг України відбувається досить динамічно. Сальдо торговельного балансу за останні роки є стабільно позитивним, проте структура експорту послуг є незбалансованою. Понад 50% усього експорту припадає на транспортні послуги, що зумовлено географічним положенням України, розвинутою мережею залізничного сполучення та конкурентоспроможними цінами на транспортування вантажів українськими перевізниками порівняно з іноземними.

Список використаних джерел

1. Дернова І. А. Світовий ринок послуг: сучасний стан та тенденції розвитку/ І. А. Дернова// Економіка та суспільство – 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-45>.

2. Танасієнко Н. П. Особливості розвитку міжнародної торгівлі послугами України з державами світу / Н. П. Танасієнко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління випуск 6 (11). – 2017. – С. 78-79.

3. Олефір А. О. Тенденції розвитку міжнародної торгівлі послугами в умовах динамізації конкурентного середовища / А. О. Олефір// Сутність міжнародної торгівлі послугами. – 2008. – С. 181-190.

4. Мангушев Д. В. Аналіз сучасного стану міжнародної торгівлі послугами України / Д. В. Мангушев // Серія Економічні науки Випуск 16. Частина 4. – 2016. – С. 30-33.

5. Посохов І. М. Особливості розвитку міжнародної торгівлі витворами мистецтва та антикваріатом [Електронний ресурс] / І. М. Посохов, Д. Якімова // Innovations and prospects of world science : proc. of 5-th Intern. Sci. and Practic. Conf., 29-31 December 2021, Vancouver, Canada. – Electron. text data. – Vancouver, 2021. – P. 982-986.

6. Посохов І. М. Зона вільної торгівлі України та ЄС: сучасні результати та перспективи розвитку / І. М. Посохов // Угода про асоціацію з ЄС як інструмент забезпечення стійкості економіки України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2021 р. : у 2-х ч. Ч. 1 = Association agreement with the EU as a resilience tool for Ukrainian economy : proc. of the intern. sci. and practical conf., November 25-26, 2021. : in 2 vol. Vol. 1. – Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2021. – С. 32-35.

7. Posokhov, I. M. (2016). Suchasni tendentsiyi mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn. Ekonomichna intehratsiya Ukrayiny u svitove hospodarstvo [Contemporary trends in international economic relations. Economic integration of Ukraine into the world economy]. Kharkiv: NTU "KHPI" [in Ukrainian].

8. Посохов І. М. Проблеми участі України в міжнародній торгівлі послугами в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс] / І. М. Посохов, М. Є. Рябко // Світ наукових досліджень. Вип. 15 : матеріали Міжнар. мультидисциплін. інтернет-конф., м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 19-20 грудня 2022 р. – Електрон. текст. дані. – Тернопіль, 2022. – 2 с. – URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/4172/>, вільний (дата звернення 30.12.2022 р.). – Назва з екрану. <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/fcbcd36-e3aa-400b-b7e7-6b0286a5e18b>

9. Міжнародні економічні відносини: бакалаврський курс : навч. посібник. Ч. 1 / І. М. Посохов [та ін.] ; ред. кол.: І. М. Посохов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. інт". – Харків : Іванченко І. С., 2018. – 606 с.

10. Міжнародні економічні відносини: бакалаврський курс : навч. посібник. Ч. 2, т. 1 / І. М. Посохов [та ін.] ; ред. кол.: І. М. Посохов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Іванченко І. С., 2019. – 762 с.

11. Міжнародні економічні відносини: бакалаврський курс : навч. посібник. Ч. 2, т. 2 / С. І. Архієреєв [та ін.] ; ред. кол.: І. М. Посохов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Іванченко І. С., 2020. – 702 с.

12. Посохов І. М. Діджиталізація світового ринку праці [Електронний ресурс] / І. М. Посохов, О. В. Федоренко // Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути : матеріали 23-ї міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 10 грудня 2021 р. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2021. – С. 76-78.

13. Посохов І. М. Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій : монографія / І. М. Посохов. – Харків : ПВПП "СЛОВО", 2014. – 499 с.

14. Посохов І. М. Показник якості як основоположний елемент рівня конкуренції в міжнародній торгівлі / І. М. Посохов, О. В. Петриченко // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health : тези доп. 30-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2022, [19-21 жовтня 2022 р.] / ред. Є. І. Сокол. – Харків : НТУ "ХПІ", 2022. – С. 593.

15. Посохов І. М. Проблеми та перспективи економічної інтеграції України в ЄС / І. М. Посохов, Є. О. Проскуріна // Актуальні питання науки, освіти та суспільства в умовах сучасних викликів = Current issues of science, education and society in the conditions of modern challenges : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кременчук, 27 грудня 2022 р. : у 2 ч. Ч. 2. – Полтава : Сидоренко А. В., 2022. – С. 45-48.